

LIBRO
DI
SISTEMATICO
REGIMINE
ECCLESIASTICO.

Egeo gallegi.

Editione
di
G. G. S.

АТАМЯДОНГ

100

ОЛДАТСИИМ 73

4

У АМЕРИКА
СОЮЗИСТЫ

Amplification

and ergo quod si sicut M.

卷之三

DECRETUM SYNODI.

Olennis fæderis serio & cordiciter
expendentes summam obligationem, quid
coram Deo tenemur sincere, realiter,
efficaciter & constanter, omnes & sin-
guli, nosbris stationib[us], ordinibus &
vocationibus, studere & sedulam na-
tive operam, ut Religio reformata, in doctrina, cultu,
disciplina & Regimine, in hac Ecclesia nostra Restaurata
sarta tecta conservetur: ut Religio in Regni Angliae &
Hyberniae, quoad doctrinam, cultum, disciplinam & regi-
men, juxta verbum Dei & exemplum Ecclesiarum optime
reformatarum reformetur & instauretur: simulque omnem
adhibere conatum, studioque indefesso annuit, ut tria bac-
regna, in omnibus illis quatuor predictis arctissime con-

A 2

X
jungantur, & uniformitatem colant: Præterea ut errores, heres, schismata, & quacunque sana doctrina contraria reperientur, radicitus extirpantur: Atque etiam animo volentes, è præcipuis mediis, quibus nos in nostris stationibus & functionibus, ut hos facilius & fælicius assequamur fines, ut debeat, unum esse, ut zelo Dei accessi & verae Reformatæ Religionis amore ducati, publicum exhibeamus testimonium, contra periculosa dogmata Erastianismi, Independentie, & Libertatis Conscientia facta sic nuncupata: qua tria non solum sana doctrina è diametro opponuntur, veram etiam eminenter remora sunt & impedimento, quo minus doctrina divina, cultus disciplina & regimen Ecclesiasticum que nos amplexi sumus, & apud nos vigent & florent; sarta testa conserventur: Insuper Reformationem Ecclesiarum in Angliâ & Hibernia, & uniformitatem, in quam collimatur plurimum remorantur. Propterea Synodus hac generalis, lectis & auditis Thesibus CXI insequentibus, quas coram Synodo exhibuerunt & proposuerunt fratres nonnulli, quibus differte demandata fuit hac Provincia; ut in promptu haberent Propositiones & Theorematum nonnulla, quibus agnita & recepta veritas quoad ista tria vindicaretur: uno ore, & unanimi consensu accedit & astipulatur octo bisce articulis seu doctrinæ capitibus quia in predictis Thesibus continentur & afferuntur, viz.: Primo, Quod Ministerium verbi & Administratio Sacramentorum Novi Testamenti, Baptismi putâ & Cœna dominica, statuta sint Dei & quidem ab ipso instituta, in hoc, ut usq; ad consummationem saeculi in Ecclesia jugiter permaneant. Secundo, Quod verbi.

verbi & Sacramentorum Administratores debeant rito
ad hoc vocari & ordinari. Tertio, Quod nonnulla cen-
sura Ecclesiastica peculiariter infligantur in illos solum
qui Ecclesiastico munere funguntur, alia censura com-
munes sint, & infligi possint cum in Ministros, tum
in alia Ecclesia membra. Quartio, Quod censura absti-
tionis vel suspensionis à Sacramento sacra cena, interrogata
propter crassam ignorantiam, vel propter scandalum &
apertum offendiculum vita: necnon censura Excommuni-
cationis, seu ejus in sacro cœtu peccatorum flagitiosorum,
vita profanata, & affirmato corde contumacium, utraq.
in sacra pagina afferatur, ut menti Dei consentanea, &
in Ecclesiis propter institutionem divinam necessaria.
Quinto, Quod veluti ius, potestas, & auctoritas politi-
ci Magistratus sint secundum Dei verbum, & reforma-
tarum Ecclesiarum Confessiones propugnanda; ita non mi-
nus verum sit & certum, Iesum Christum unicum Caput,
unicumque Ecclesia Regem & Monarcham instituisse &
ordinasse regimen Ecclesiasticum, à civili regimine, seu
Magistratu politico distinctum & disparatum. Sexto,
Quod Regimen hoc Ecclesiasticum confessibus & Synodis
Ecclesia, & Ministris verbi & senioribus gubernantibus
constatis à Christo demandetur. Septimo, Quod minores
& inferiores Ecclesiastici confessus, majoribus & superio-
ribus subordinari & subjici debant. Octavo, Quod
nihilominus, & his non obstantibus, sit penes politicum
Magistratum, eique ex officio incumbat coercere
& corporalibus pœnis vel civilibus multis punire
eos qui errores & hereses divulgando, aut schismata fo-
vendo, Dominum Deum magno afficiunt dedecore, Reli-

gient particulaſe officiis , & pacem Eccleſia inceruſbam .
Quæ doctriua capta (utat ab autoribꝫ & ſantoribꝫ er-
rorum amedictorum reſpectivè oppugnari) Nationalis hac
Synodus arde ampliactuar , certo credit , pro virili pro-
pugnat , aliisque ſerio commendat pro ſolidis , veris , or-
thodoxis , in verbo Dei fundatis , & iudicio cum Theo-
logoribꝫ priſcorum , tum Eccleſiarum optimè Reformato-
rum conſonis . Et quia huic praesenti Synodo (per multi-
tudinem negotiorum ſummè neceſſiorum) impreſentia-
rum non licet C X I Theorematata predicta minutatim &
particulariter examinare ; ideo ex auctoritatem , & accura-
tor exanimatio ante dictarum Propositionum per hoc pre-
ſens decretum demandatur Theologicis facultatibus & Pro-
fessoribus quatuor Academiarum hujus regni : & Judicium
singularum iſtorum facultatum in sequenti Synodo Nationali
decernitur renunciandum . Interim Theorematata iſta ſunt
typis mandanda tum ut singula Eccleſia hujus Scoticana
clafes , faciliter exemplaria ſibi comparare poterint , tum
ut , cum juris publici ſunt facta , liberum ſit quibusli-
bet , quos excitat animus , ea per legere & quid de ius ſen-
tiant , in sequenti Synodo Nationali notum facere .

A. Ker.

THEORE

William
Rex

(5) quatuor

William

Rex

THEOREMATA

C X I

D E M I N I S T E R I O

REGIMINE
ECCLESIASTICO.

Uerae modum Dominus noster Jesus Christus Ecclesiam invisibiliter per Spiritum Sanctum docet & ducit, ita in ea colligendā, conservandā, instituendā, adiungandā, & salvandā; administris tanquam organis suis utitur, ordinemque docentium & discentium in Ecclesia constituit, atque ut alii quidem sint oves, alii vero Pastores.

Enimvero præter primos illos Ecclesie Christianæ suos laatores extra ordinem missos, donecque miraculorum, quo de Christo Evangelie vegetatem confirmarent, institutos; ordinarios etiam Pastores. Doctores ad opus Ministerii, tantisper dum ad Iudicium redierit, oberrandum destinavit ac designavit Ephe. 4: 11, 12, 13. Quocipa & ordinarios verbi divinitatis Sacramenta

Sacramentorum administratores, legitimè ut ut mediatè vocatos, veluti ipsius Christi cœconomos atque legatos recipere iisque auscultare debent quotquot se Dei populo ad ministeriant, vel Christiani haberi volunt.

3.

Nemini quantumvis idoneo, præclarisque donis ditato ac exornato, vel verbi vel Sacramentorum administrationem, ex privatorum, aliorumve penes quos non est ius vocandi, arbitrio, obire, nedum ex proprio Judicio sibi assumere aut arrogare fas est: sed priusquam cuiquam Sacrosanctum illud Ministerium obire liceat, in Ecclesiis jam constitutis, specialis votatio; & quidem præter legitimam electionem (quæ sola non sufficit) missio, seu (ut vulgo nuncupatur) Ordinatio necessariò requiritur: Idque tum ad vitandam confusionem, atque januam impostoribus (quantum in nobis e.) præcludendam; tum propter institutionem divinam in sacra Scriptura nobis traditam. *Rom. 10. 15. Heb. 5. 4. Titus 1. 5. 1. Tim. 4. 14.*

4.

Ecclesia nec ab aliis quam administris ac cœconomis à Christo prefectis & adscitis, nec aliter quam juxta leges ab ipso latae regi debet: ac proinde nulla est in terris potestas, cui imperium aut Dominium in Ecclesiam sibi vendicare liceat. Quicunque vero sint qui illa quæ Christi sunt, non juxta Christi ordinationem & voluntatem in verbo suo reiectam, sed ut ipsis libet, atque ad ipsorum nutum ac præscriptum administrari velint: quid aliud moluntur quam infando quodam Sacrilegio, Christum de solio suo deturbare?

5.

X Unicus enim Legislator noster, paternæque voluntatis interpres, Iesus Christus regulam, juxta quam cultum suum, domusque sue Gubernationem institui vult, præfixit & præfivit. Hanc Christi regulam, in verbo suo sancto promulgatam, ad consilia, voluntates, mores, instituta, vel leges hominum inflectere, summa est impietas: Sed contra, lex fidei consilia & instituta hominum regulæ isti conformati jubet, omnesque secularis sapientia aperiens; evertit, animique in

intunescentis & elitis & cogitationes in captivatem redigit &
obedientium Christo. Neque enim in Ecclesia ullius horum
sed solius Christi vox obtinere debet.

6.

Idem Dominus ac salvator noster Iesus Christus, unicum
Ecclesiaz caput, non solum verbi auctoritatem, verum etiam
regimen Ecclesiasticum a politico distinctum ac discetum
in Novo Testamento instituit; atque in omnibus suis, ut iisque
terram Ecclesie, tam sub Christiano quam sub infidelis Magi-
stratu degentibus, vigore, & ad finem usque seculi locuta
habere voluit. *Heb. 13. 7. 17, 24. 1 Tim. 5. 17, 19. Rom.*
12. 8. 1 Cor. 12. 28. 1 Thes. 5. 12. 1 Cor. 20. 28. Luc. 22.
42, 43. 1 Tim. 6. 14. Apoc. 2. 25.

7.

Regimen illud Ecclesiasticum a politico discretum, non
toti Ecclesiaz, seu ceteri fidelium, sed verbi divini Ministeris,
imma cum senioribus, qui ipsis ad Ecclesie curam ac gubernationem
adjuncti sunt, divinitus coencastrum est: *1 Tim. 5. 17.*
Illi itaque, qui Ecclesiaz in Domino praeant, potestas est,
siquidque ex officio incumbit, secundum verbi Dei normam
inter sanctum & prophananum discernere ac Judicare, delin-
quentium emendationi operam dare, Ecclesianique a scandala-
lis (quoad ab iis fieri possit) repurgare: idque non solum
inquirendo, inspicioendo, monendo, increpando, duriusque
ex postulando; sed & ulteriores ac severiores disciplinas Ecclesiasticæ
partes obeundo; seu jurisdictionem Ecclesiastico-for-
tensem, usque ad centuras maximas ac gravissimas (ubi opus
est) exercendo.

8.

Nemo qui in Ecclesia est, exlex, aut a censuris Ecclesiasticis
exemptus esse debet; sed in omnia Ecclesiaz membra
exercenda est disciplina, absque respectu seu consideratione
qualitatum illarum adhaerentium, quæ homini apud alios ho-
mines favorem conciliare solent, cuiusmodi sunt, potentia,
Nobilitas, strenuatum splendor, opes, & id genus alia. Neque
enim apud eos qui his moventur salva esse poterit Judiciorum
egritas. Quare ab omnibus Judicibus præterim, antem
a. 1581.

B

Ecclesiasticis

Ecclesiasticis longissime absit ~~proscriptio~~ illa. Si vero cuiusquam in Ecclesia animus a deo superbe intumescat, ut hinc discipline subesse recusat; atque se ab omni examine & Judicio Ecclesiastico immunem & exlegem esse velit; illius Genitus, Pontificis Romani fastui, quam oviuam Christi subjectio- ni & mansuetudini similius est.

Censura porro Ecclesiastica est vel Ministrorum propria; vel iis cum aliis Ecclesiae membris communis. Illa in suspen-
sione vel depositione (qua in vetustis Canonitis ~~ad alios~~ dicitur) Ministrorum ab officio: Ista in Excommunicatione
minore (quam vocant) & maiore consistit. Quicquid in
alio fratre, id multo magis in Ministro Ecclesiae Excomunica-
tionem meretur: aucto meritó quandoque Minister quispiam
Exauthorandus & abdicandus est, ac ea potestate quae per ordi-
nationem data fuit, privandus; Contra quem tamen, Ex-
communicationis Gladium vibrare, nulla ratio cogit.

10-

Interdum etiam accidit ut in heresin vel Apostasiam, vel
aliud grande crimen prolapsus Minister, ad Ecclesiae Communi-
onem, si vera resipiscientia signa ostendat, Jure recipiatur;
quem tamen in pristinum locum, forte etiam in Ministerii di-
gnitatem alibi restitui, simulatque in sinum Ecclesiae receptus
est, haud quaquam expedit: quod sane, tam verbo Dei;
2 Reg. 23. 9. Ezech. 44. 10, 11, 12, 13, 14. quam antiquae
discipline Ecclesiasticae quae seculis aliquot post Apostolorum
tempora in uso fuit, maximè consentaneum est: Adeo vero
est, Ministros Ecclesiae tam peculiaribus quam communibus
censuris obnoxios esse, seu aliter quandoque Ministrum Eccle-
sie, aliter ex plebe quempiam ~~ad populus~~ 11.

Censura Ecclesiastica quae non est Ministrorum propria;
sed iis cum aliis Ecclesiae membris communis, est vel suspen-
sio à coena dominica, (qua ab aliis Excommunicatio publi-
cans nuncupatur) vel membra abscessio, qua propriè Excom-
municatio dicitur. Duplicis hujus censuræ vulgo, (quan-
quam non ita propriè) sub nomine Excommunicationis
minoris

minoris & majoris ventilatæ, distinctio, non tantum Ecclesiæ Scoticana, Synodoque Westmonasteriensi hodiernæ, sed & Ecclesiæ Refotinatis Gallicæ, neconon Belgicæ & Poloniæ vehementer probatur; ut videre est in Libello Ecclesiastica discipline Reformatarum Ecclesiarum in Gallia, Cap. 5. Art. 9. in harmonia Synodorum Belgicarum: Cap. 14. Art. 8. 9. in Canonibus Toruniensib[us] Synodi Generali, Anno Domini 1595. celebrata.

12.

Duplicis illius distinctionem vetustati quoque probatam fuisse satis liquere poterit consilenti sexto Synodi cœcumenicæ Canogem 61. cum annotatis Zonara & Balsamius, item octavæ synodi (que prima & secunda nuncupatur) Canonem 13. cum Notis Zonara. Quid quid etiam ipsi penitentes quarti gradus, seu ~~obligatorii~~ ausariori, à cœna Domini suspensi erant; ethi quoad cetera, ejusdem conditionis cum fidibus; nam ad Communioneum orationum, adeoque ad omnia societatis Ecclesiasticæ privilegia, una exceptâ Eucharistiâ, jus habere censebantur: adeo Sacrosancta res existimabatur Eucharistiâ. Consile item, præter alios, Cyprinum, lib. 1. Epist. 11. Dionysium illum Ecclesiastica Hierarchie authorem. Cap. 3. part. 3. Basilium, Epist. ad Ambrolochium, Can. 4. Ambrosum, lib. 2. de officiis, Cap. 27. Augustinum, lib. Contra donatistas post Collationem, Cap. 4. Chrysostomum, Hcm. 83. in Matth. Gregorium magnum, Epist. lib. 2. Cap. 65. & 66. Walafridum Strabonem, de rebus Ecclesiasticis. Cap. 17.

13.

Prior illa, minorque censura ex instituto Christi interroganda est in ejusmodi homines qui baptismum suscepérunt, seque pro verâ Ecclesiæ membris gerunt; iniuncti tamen ac indigni depræhenduntur qui signis gratiae divinae cum Ecclesiâ communient, sive propter rerum divinarum, legis scilicet & Evangelii crassam ignorantiam; sive propter scandalum doctrinæ pravæ, vel vitæ improbae: Propter has igitur causas, vel harum aliquam, à Sacramento cœna Domini, præunte legitimâ cognitione, arreendi sunt; juxta interdictum divinum,

quo illud quod Sanctum est, Canibus dari, vel Margaritas
coram porcis projici prohibetur; Matth. 7. 6. Idque tantisper
duum talentum ~~excessus~~ deficit tunc iustas has;

14.

Suspensioni huius asserenda haud exiguntur totum accedit ex ipsis Sacramenti natura, institutione & fine. Annunciantur est quidem verbum Dei tam impiis & impenitentibus ut convertantur, quam pii & penitentibus, ut confirmetur: Sacramentum vero Cenæ Domini divinitus institutum est, ad gratiam nutritandam & augendam, non item ad Graziam inchoandam; ac proinde nemo ad S. Coenam admittendus est, qui vita sua testarent se impenitentem & impium esse.

13

Protectò si ad iustitias et Dominus hoc Sacra mentum ne
non tantum fidem foreat atque alia, promissionesque Evan-
gelii obsignet; sed etiam opus Gratiae in peccatoriis inchoet,
as ipsius regenerationem (tanquam causa illius instrumentalis)
exhibit; opinionem ad mensam Domini admittendi forent impu-
rissimi, etiam & indignissimi homines. Atque alter sentiat
Ecclesia Reformatæ de naturâ hujus Sacramenti, quod ex-
sequenti spicilegio quantulocunque satis superque manifestum
erit.

16

Confessio Scoticana. Art. 23. *Cessans verò Dominus tam
idem Domesticus fidei, qui se examinare & probare possunt
tam in fide, quam in fidei officiis erga proximos, pertinere
conficiemur. Qui sine fide, aut qui cum fratribus suis in
dissentione manentes, in sacrâ illâ mensâ edunt & bibunt, in-
digant edunt. Hinc est quid in Ecclesiâ nostrâ à pastore publico
et particolare examentum cognitionis et conversationis
intensum, eorum qui ad Coronam Domini Iesu sunt admittendis.*
Confessio Belgica, Art. 23. *Crudeliter etiam & conficiemur
De Iesum Christum servitorum nostrum, Sacrosanctum cane-
fum Sacramentum instinisse, ne in ea auferias ac sufficias eos
quos iacto poscerat Avil.*

17. Confessio Saxonica, Art. 5. De Cena Domini. *Vult* (Dominus) *quemlibet sumentem hoc testimonio singulariter confirmare, ut statuat ad se pertinere beneficia Evangelij, cum Concilio sit communis: & hoc testimonio, hac sumptione, ostendat se ipsius membrum esse, & te ab aliis esse sanguine suos.* Eccl. x. *Sic igitur eruditus Ecclesiam, accesserat ad Canam Domini oportere panis etiam seu conversionem adferre; & accessus jam fide in cogitatione de morte & resurrectione & beneficiis filii Dei, querere hic confirmationem huius fidei.* Hec eadem habentur, & quidem auctoritate in Confessio Polonie facta in Synodo Sendomiriensi, Anno, 1572.

Art. De Cena Domini.

18. Confessio Bohemica, Art. 11. *Docent deinde (nostri) quod Sacra menta per se, vel ut quidam dicunt, ex operis operato, his qui prius bona motu non sunt praditi, & incipi per Spiritum Sanctorum vivificati, non conferunt gratiam; nec sedens illam justificantem qua mentem hominis Deo per omnia obsequentem, fiduciem ac misericordiam reddit, largimatur.* Precedere enim fiduciam oportuit (de adulis loquitur) que hominem per Spiritum Sanctorum vivificet, & Cordi bonos motus iniciat. Et infra. *Enimvero, si quis indignus ad Sacra menta accesserit, non id per ea dignus aut mundus redditur; sed inde fidelium tantum maius peccatum & damnationem accersit.*

19.

Cum igitur in Sacra Cenâ non primum accipientur beneficia Evangelij, sed pro acceptis Gratiae agantur; nbc per illas participatioem Deus Largitur ipsorum vitam Spiritualem, sed vitam illam conservet, foreat & perficiat: cunque verbum Dei habeatur intus tabularum vel literarum; Sacramenta vero instar sigillorum, ut recte sit Confessio Helveticus, Cap. 19. plane consequitur, quod ab ea arcedi sunt qui fructibus moribusque suis, se impios vel impenitentes, atque ab omni cum Christo Communione alienos esse, certe probant: Neque enim promissiones Gratiae alii obligantur quam illi ad quos promissiones illae pertinent: alioquin si illum apparet nonnulli cognoscit (de opere). Biag. xiv. Nudus & repugnat.

i repugnaret & contradiceret ipsi diplomati ; ac verbo *visibili* solverentur qui *audibilis* ligantur : atqui hoc absurdum ejusmodi est , ut si quis emplastro quoconque lenire velit , haudquam poterit.

20.

ii

Quemadmodum autem manifesto impii ac irreguli nihil Juris ad Sacram inensam adepti sunt ; ita & pii. Jure illo , propter grave scandalum ad tempus meritò privantur. Neque enim cognitis ac notatis hominibus impuris , illisve qui ambulant *στόκτος* (sive nondum renati fuerint , sive renati lapsi , et nondum instaurati , nec à lapsu resurgentे) promissiones ac consolationes illas quæ credentibus ac resipiscientibus factæ sunt , obsignari fas est . Iстiusmodi plane disciplina sub veteri Testamento adumbrata fuit ; Nemo enim ex Dei Populo , durante immundicie legali , tabernaculum ingredi , aut ad Sacra Solemnia & cominercentia Ecclesiaz accedere permittebatur : ac multò magis templi aditu arcebantur impii & scelerati , tantisper dum oblatione pro delicto , una cum solemni ejusdem confessione , ritè expiati Deo reconciliarentur . *Num. 5. 6, 7,*
8. Levit. 5. ad vers. 7. cum Levit. 6. ad vers. 8.

21.

Sed & immundis sceleribus pollutos ex lege accenserit , *Maimonides in More Nevochim , Part. 3. Cap. 47.* probat , ex *Levit. 20. 3. Levit. 18. 24. Num. 35. 33, 34.* Itaque cùm sanguinis infontum profusio , longè maxima pollutio Jure existimaretur ; hinc erat quod sicut leprosi consortium à viris sanis , ita homicide consortium à viris probis Religiosissime devitabatur ; *Lament. Jer. 4. 13, 14, 15.* Testis porro est *Ananias pontifex , apud Josephum , de bello , Jud. lib. 4. Cap. 5.* Pseudozelotas illius temporis , homines sanguinarios templi aditu arcendos fuisse , propter τὸν μασοφίαν . Qui & teste *Philone , lib. de offerentibus victimis ;* edicto prohibebantur sacra adire limina . quotquot indigni ac improbi deprehenderentur .

22.

Nec præteriti oportet quod à *Zonara , Annal. Tom. 1.* annotatum est (de qua re , vide etiam suffragantem *Scaligerum , in Elench. Tribales. Nic. Serrar. Cap. 28.*) Nempe Essenos tanquam

tumquam ~~magis~~ & piacularēs (ut qui aliter sentirent & docerent de sacrificiis quam juxta legem, nec ritus Mosaicos observarent) communī sacrario prohibitos fuisse, nec intra Templū admissos, proptereaque privatim sacrificasse. Quid, quod ipsi etiam Esseni, quos deprehenderant improbos, à sua congregatioe depulerint? de quo vide, *Druſium de tribu ſectis Iudeorum, Lib. 4. Cap. 22.*

23.

Noluit sanè Deus Templū ſuum patere indignis ac impuris cultoribus; nec iſtiusmodi hominibus Templū ingredi liberum fuit. Ita *Nazianzenus, Orat. 31.* Ita etiam perhibent Neoterici, Hebraeorum monumentis reſerandis affuetiores. Conſile *Vatabli* & *Ainsworthi* Angli annotata, in *Pſal. 118. 19, 20.* Item *Cornelium Bertramum de Repub. Ebra. Cap. 7. Constantimum L' Empereur. Annotat. in Cod Middoth, Cap. 2. pag. 44, 45.* *Henricum Vorſtium, animadv. in Pirke. R. Ellēfer, pag. 169.* Idem evinci potest ex *Ezech. 23. 38, 39. Jer. 7. 9, 10, 11.* Unde etiam Coetus ſolemnis & publicus in Templo, nomine Coetus iuſtorum, & Congregationis Sanctorum potitus fuerat. *Pſal. 89. 5, 7. Pſal. 111. 1. Pſal. 147. 1.* Hinc & illud, *Pſal. 118. 19, 20.* De portis iuſtitiae, per quas iuſti intrant.

24.

Id iam non agitur, ut prorsus à coetibus nostris Ecclesiasticis, adeoque à verbi divini auditu, omnes impii ac impuri excludantur. Nihil minus: est enim verbum Dei tam conversionis quam confirmationis organum, ac proinde tam conversis quam non conversis, tam impeccantibus quam refipientibus annunciatum est. Templum Hierosolymitanum Speciales quidem habuit promissiones, quali digito monstrantes communionem cum Deo per Christum, *I Reg. 8. 30, 48. Dan. 6. 10. 2 Paral. 6. 16. &c. 7, 15, 16.* De Templis nostris dispar est ratio: quia Tempia nostra nihil in ſe Sacramental continent: ut quideam recte doctissimi professores Leidenſes, in *Synops. Par. Thol. Diff. 48. Thes. 47.*

Quoniam obrem is jam Scopus respici debet, ut sub novo eti-
am Testamento, utcunque feratur impuritas illorum quibus
annunciantur verbis divinum; omnes tamen cuiuscunq[ue] sit-
tus vel conditionis in Ecclesiâ, qui manifestis gravibusque
scandalis contaminati, se extra internam & spiritualem cum
Christo & fidelibus communiione plane reticantur, quoad resipuerint &
inotes mutaverint.

Quid quod illi etiam quibus sacra Israëlis atria adire, adeo-
que fere in communionem Ecclesiasticam ingerere concessum
non erat, qui que consistebant in Intermurali, non propterea
ad omni verbi divini auditu arcendi fierant? Nam in porticu
Solomonis, adeoque in Intermurali seu atrio gentium, annun-
ciatum fuit Evangelium, tum a Christo, *Io. 10. 23.* tum ab
Apostolis: *Act. 3. 11. & 5. 12.* idque consulto, ob rationem
allatam à Pineda, de Rebus Solomoni, Lib. 5. Cap. 19. quia ita
densior erat multitudo, & ampliuscula seminandi Evangelii
occasio, quare, quibusvis ibi convenientibus, etiam Ethnicis,
verbum prædicari voluit Dominus; qui tamen Templum re-
pugnans, non solum mensas numulariorum, & Cathedras
vendentium subvertit; sed & ipsos vendentes ac euentes eje-
cit: *Matth. 21. 12.* Neque enim vel res vel personas istiusmo-
dij in Templo ferre potuit.

Etsi igitur omni Creaturæ annunciatum sit Evangelium,
id mandante Domino dñis verbis, *Marc. 16. 15.* non ta-
men quibusvis in Ecclesiâ patet accessus ad Sacram Comam.
Id quidem haud disstendendum est, delirescere in Ecclesiâ Hypo-
critas, qui vix redargui, nedam a mensâ Domini arceri pos-
sunt: tales igitur ferendi sunt, donec ventilabro Judicij gra-
num a palea separetur. Ast illi quorum impia πράγματα vel
πράγμαta innotescunt: a symbolorum istorum sceleris Evan-
gelici participatione omnino arcendi sunt, ne Dei nomen su-
mam contumeliam afficiatur, dum scelera impunè in Ecclesiâ
gassari permittuntur; neve coeconomi Christi signa gratia
Dei

Dei illis, in statu impuritatis ac scandali perseverantibus, impunitio, peccatis illorum communicatio. Iudicium de suspensione.

28.

Ad Excommunicationem, non nisi extrema necessitate co-
gentē, procedendum est: at quotiescumque delinquentis anima aliter sanari nequit; Ecclesiaque filia membrum hujus vel
filius abscissionem flagitat, ultimo hoc remedio uti oportet.
In Ecclesia quidem Romana Excommunicatione in summam in-
justitiam & tyramnidem conversa est; quemadmodum ex eis
Pharisei ejectione ex Synagogā (que illis Excommunicatio
plene fuit) ad explendam animi sui libidinem abutebantur:
Non tamen propterea Sanctum Christi institutum, & Reforma-
tis ullis exterminandum aut explodendum est. Quis Reformationis
nescit, Antichristi mancipia in pessimos & pernicio-
sissimos abusus rapuisse Coenam Domini, ordinationem Mini-
strorum, aliisque instaurare Evangelia? At quis disertiores ne-
cessarias (sive necessitas sit praecepta, sive modi suave) pro-
pter abusum, è medio tollendas esse?

29.

Igitur qui elata manus in suā pravitate perseverant, post
pravias admonitiones procastiter despectas, vel lēcordierat ne-
glectas, ex Cœtu fideliūm, in nomine Domini nostri Iesu
Christi, per Excommunicationem merito excludantur si ej-
cūntur, iectique ab Ecclesia esse promulgantur, donec pa-
dore suffici & dejecti ad sanorem mentem redierint; atque
criminis Confessione seu extomologesi, morumque omendatione,
vete relisperentes ligna ostenderint: *Matth. 18. 15,*
16, 17, 18. 1 Cor. 5. 13. Atque haec quidem loca allegan-
tut etiam in Bohemica Confessione, *Ars. 8.* Ut probetur, Ex-
communicationem impenitentium & contumacium, quorum
nota est impietas, à Domino præceptam esse. Quod si con-
tumaces heretici, vel impuri homines Ecclesia non move-
antur, in eo peccant atque rei peraguntur Ecclesie Rectors.
Apoc. 2. 14, 20.

Cognoscitatem tuam in hoc scilicet in libro de Rebus Ecclesiasticis.

39.

mura

X

Atque in omniis in regimine Ecclesiastico abusus ac corrupcia vel vitetur vel auferatur; ac ne potestas Ecclesiastica, vel nonnullorum sparsim Administrorum inficiā seu imperiū, aut etiam prae servido ingenio ac nionio animi æstu, terminos ac metas exuperet atque excurrat; vel ē Contra antiores, quā impar est, cæcēlos conclusa, inutilis, elumbis, ac frustanea redūtatur: Christus sapientissimus Ecclesiæ Legislator exortuēis ejusmodi malis omnibus prospexit, iisque remedia intrinseca sunt Ecclesiastica, & quidem in suo genere (fuit nec tēquæ adhibeantur) tum sufficientia tum efficacia aptavit ac præstituit; eorumque nonnulla dīrē admodum in verbo suo proposuit, alia per necessariam consequentiam inde deducenda reliquit.

M

Igitur propter clavis (quod ajuat) errantis periculum, atque ut particularibus Ecclesiis aberrandi & peccandi licentia non fiat; nec de illius causā actum sit, qui in Ecclesiâ particuliari eisdem forte habent adversarios & Judices; ut etiam Communia negotia quæ ad multas Ecclesiias spectant; nechon controversiæ graviores & difficiliores, quas in particularium Ecclesiastum consistoriis decidi minime tutum est, communii Presbyterorum consilio tractentur & definiantur; Denique ut Ecclesiarum Rectores sibi mutuo, contra pervigiles ac altutos veritatis hostes, auxilium impendant, viresque suas, quantæ quantæ illæ sint, sancta con spiratione jungant, sitque Ecclesia veluti castrorum acies ordinata; ne dum singuli pugnant, universi vincantur; neve piorum ac prudentium consiliariorum (in quorum multitudine salus est) penuria, res Ecclesiastica corruant; particulares Ecclesiias, earumque consistoria, Presbyteriis Classicalibus & Synodis subordinari ac subjici oportet.

M

Quapropter Ecclesiis particularibus, seu (ut vulgo nuncupantur) Parochialibus, nec ipsarum classiū Synodorum ve (ubi illa legitimè constituantur, vel haberi possunt) autoritatem declinare; neq; ab eā semel agnitā se se subducere,

vere, nec Classem vel Synodorum legitimam ac verbo Del
-consentanea statuta, aut decreta, que cum auctoritate illi
imponuntur, respuere fas est; Art. 15. 2, 6, 22, 23, 24, 28,
29. Art. 16. 4.

Etiam 33.

Etsi Synodi rarius, classes & particularium Ecclesiarum
consistoria frequentius & laepius convenient; synodos tamen
tum Provinciales tum Nationales, non minus quam Classem &
Parochialia consistoria, statis & ordinariis temporibus coire
summopere expedit, & politiz Ecclesiasticæ rite conservanda
necessarium est: Nonnunquam sacerdoti pro re natâ eas cogi expe-
dit, ut urgenti Ecclesiarum necessitatî ocyus occurruerit; prout
quando tale obvenit negotium, quod abque gravi periculo in
præstitutum Synodi tempus distretti nequit.

34.

Ait insuper ordinarias Synodos statis temporibus haberi
utilissimum est; non modo ut difficultores causas Ecclesiastis
eas, quæ ad eas, sive per gravatæ ejusmodi etiam appellacionem, si-
ve per inferiorum conventuum ~~et ergo~~ ac hesitationem de-
volvantur (ejusmodi autem negotia, sepius obveniunt) discutant ac definiant: Vetusmerit ut Ecclesiarum, qua-
rum cura eis est, statu certius, & quidem non ita raro explor-
rato & cognito, si quid sit quod in illarum doctrinâ, discipli-
nâ vel moribus desideretur aut animadversione dignum sit; de-
sidiosi in vineâ Domini operarii, excusso tandem incunie ut-
tero, ad vocationem diligenter obeundam excitentur, ne c-
-dintissimis in officio suo stertere finantur; à veritate aberrantes &
-deviantes reducantur; pervicaces ac cervicosi, qui jnqum
disciplinæ vix ac ne vix quidem patiuntur; nec non inquieti
homines qui nova ac noxia moluntur, in ordinem redigantur;
Denique quæcunque liberiorem, tranquilliorem aut estica-
ciorem Evangelii cursum impediunt, retegantur & anno-
veantur.

Nimis quidem (proh Dolor) in propatulo est, non de-
-esse qui studio indefesso id unicè satagunt, ut Synodorum iura
ac libertates opprimant, omnemque de rebus & negotiis
-roviam

Ecclesiasticis deliberandi , saltem definiendi potestatem eis
percipiant . Nequo enim eos latet quantum possit contra ipso-
rum moliminas Ecclesiarum unio & ~~cooperatione~~ . Aut eo magis
Ecclesiarum orthodoxarum interest , præclaram hanc liberta-
tem sibi divinitus concessam scire , afferere , conservare , eaque;
sic ut , ut imminentia pericula , inguentia mala , urgencia
gravamina , suppululantia scandala , exortentia schismata , ir-
repentes hereses , errores semet diffundentes , Gliscentes de-
nique lites corriganter ac auferantur , ad Dei Gloriam Eccle-
siaeque adificationem ac pacem .

36.

Præter Synodos Provinciales ac Nationales , concilii etiam
ecumenici (ab eis non occupatis , i. e. ab orbe habitato sic nun-
cupati) seu verius generalis , vel si libet Universalis , si qui-
dem liberum sit ac recte institutum , nec aliarum quam ortho-
doxarum Ecclesiarum delegati admittantur (que enim com-
munitio luci cum tenebris , justitia cum injustitia , aut Templo
Dei cum idolis ?) summa est utilitas ; forte etiam sperandum ,
certe optandum est ejusmodi concilium ; ut pro fide ortho-
doxa tum contra Papatum , reliquaque hereses afferenda , tum
ad extraneos , prefertim vero Judeos propagandâ , arctior
firmiorque confociatio ac combinatio foeliciter ineatur . Ete-
niam Ecclesiarum omnium ~~protectione~~ , ut in malo rerum omnium
pernicioſissima est ; ita ex adverso , in bono gratissima , utilis-
ſima & efficacissima est .

37.

Ad Synodum etiam Universalem (quando ea haberi pos-
tent) devolvendum est Judicium de controversiis , non qui-
dem omnibus , sed de iis quæ controversie Juris dicuntur : ne-
que vero de Universis ac singulis controversiis Juris , sed de
principiis ac gravissimis controversiis quæ sunt de fide ortho-
doxa , vel de difficultatibus ac insolitis casibus conscientiæ : De
controversiis facti dispar & longè alia ratio est . Præterquam
enim quod grave foret incommodum , actores , reos , testes
ex remotissimis etiam Ecclesiis ad concilium ecumenicum
trahi ; ipsa Ecclesiarum omnium visibilis communio (cui
tanquam fundamento innititur & superstruitur concilium
univer-

universale) non tam confortii ac conversationis, quam Religionis ac doctrinae est. Omnes quidem totius orbis vera Ecclesiæ eandem veram Religionem & fidem proficiuntur. At Ecclesiarum ejusdem Nationis vel regni est insuper quedam dissensio, erroria ac dissensio; quod de omnibus tuis universis Ecclesiæ dici non potest.

38.

Idcirco ut in controversiis doctrinalibus que à Theologis ac casuistis tractantur, atque in iis que communem Ecclesiæ orthodoxarum statum spectant, Synodo Universali legitimæ subordinatur & subiacet Synodus Nationalis, ac ab illa ad illam (ubi gravis subest causa) provocatio patet; Ita non opus est ut provocations illorum qui disciplinæ Ecclesiastice exercitio in hac vel illâ Ecclesiâ injuriam sibi factam esse queritantur, Synodi Nationalis terminos transfiliant; sed rationi maximè consentaneum est, ut intra terminos ac cancellos illos conquiescant, ibidemque ultimum de iis Judicium fiat; nisi res ipsa tam ardua, tantive momenti sit, ut nodus majore vindice dignus meritò existimetur; atque tum demum, de thesi potius quam de hypothesi instituitur ea controversia, quæ ad Synodum Universalem deferuntur.

39.

Ceterum potestatis Ecclesiasticæ administratio in consistoriis, Classib[us] & Synodis, haudquaquam eō tendit ut Magistratus politici auctoritatem ullatenus labefactet, l[et]eat vel minuat, nedium tollat aut destruat: quinimo utilissimum ex ea adjamentum Magistratui accedit; quatenus Religionis vinculo hominum conscientiæ arctius illi devinciuntur. Non defuerunt quidem fanatici, qui sub libertatis Christianæ praetextu, Jura ac judicia, ordines item, gradus ac dignitates ex Republicâ ejicere & abolere voluerint, atque Magistratus gladio armati functionem rebus malis ac illicetis accendi ausi fuerint. Ecclesiæ autem Reformatae sonnia illa respununt ac detestantur, atque conscientibus calculis lubentissimè contentur & agnoscunt, Deum velle mundum legibus ac politiâ gubernari, atque constituisse Magistratum politicum, eique Gladium tradidisse in protectionem ac laudem proborum, in

malorum autem pecnam & vindictam : ut hoc frreno coercerantur hominum vitia ac delicta , sive contra primam sive contra secundam tabulam cominiſa.

40.

Credunt etiam & palam profitentur Reformati , potestatem & autoritatem Imperatorum in sua imperia , Regum in sua regna , Principum & Ducum in sua dominia , aliorumque Magistrorum seu ordinum in suas Respublicas ac civitates , esse ipsius Dei ordinationem , tam ad Gloriam ipsius manifestationem , quam ad singularem humani generis utilitatem destinatam : simulque oportere propter ipsius Dei voluntatem in verbo suo revelataim , non tantum pati ut ii dominantur qui ditinibus suis , sive hæreditario sive electivo Jure præficiuntur , verum etiam eos tanquam Dei Opt. Max. legatos ac Ministros , ipsius vicem gerentes , ac in bonum subditorum praefectos amare , timere , omnique reverentiā & honore prolequi , prates pro iis fundere , vestigalia ac tributa iis pendere , atque in omnibus reipublicaz negotiis quæ verbo Dei non repugnant , legibus vel edictis eorum parere .

41.

Credunt porrò & lubentes agnoscunt Orthodoxi , quod omnis legitimus Magistratus , utpote , utrinque tabula legis cultos ac index divinitus constitutus , de Dei Gloriā imprimis curare , atque more modoque suo Religionem recte constitutam conservare , ac collapſam vel depravatam instaurare ; adeoque de docto pioque Ministerio , de Scholis etiam & Synodis prospicere ; itideinque tam Atheos , Blasphemos , Hæreticos ac Schismaticos , quam justitiae pacisque civilis temeratores coercere ac plectere posit ac debet .

42.

Quapropter illorum huius seculi sectariorum , qui exterrit Magistratus favorem aucupantes , ei denegant jus coercendi Hæreticos vel Schismaticos , eosque quantumlibet veræ Religioni Ecclesiæque noxios & exitiales , à Magistratu (modo eos Jure Reipub. neutiquam violare , pacemque civilem nullatenus perturcare judicet) tolerandos esse contendunt , dogma omnino improbandum est .

43.

43.

Potestas tamen civilis & potestas Ecclesiastica hanc quam
commissari vel confundi debent. Utique quidem po-
testas est a Deo, & ad ipsam Glori am instituta, ipsiusque ver-
bo dirigenda, atque sub precepto illo morali, *Honora Pa- u-
trem & Matrem, comprehensa; adeo ut cum Magistratibus*
politiciis, tum gubernatoribus Ecclesiasticis obediendum sit in
Domino. Utique potestati asserenda est sive dignitas & au-
toritas. Utique etiam utriusque legis tabulae custodia aliqua
comissa est. Utraque itidem jurisdictionem quam tam exer-
cit, sed cuncte fuit in foro exteriori. Hisce tamen, & id
genus aliis in quibus convenient, non obstantibus, immuni
discrimine inter se distinguuntur, distinctaque manent utri-
usque Jura. Et quidem octo ferè motis, quos hic adjicere
non pigebit, ut utrique maneri termini sui praesagiantur.

44.

Primo igitur a se invicem discernantur respectu ipsius funda-
menti ac institutionis: Potestas enim politica in ipso Jure natu-
rali fundatur, proptereaque Infidelibus ac Christianis communis
est: Potestas Ecclesiastica a Christi solius institutione ac lege po-
sitiva immediatè pendet. Illa ad universale Dei conditoris in-
omnes gentes dominium: ista ad speciale & economicum
Christi Mediatoris regnum, quod in Ecclesia sola exequitur,
quodque non est ex hoc mundo, pertinet.

45.

Secunda differentia est in objecto, seu materia circa quam
potestas politica versatur circa hominem externum, ac
res civiles seu terrestres; circa bellum pacem, atque iustitiae,
bonique ordinis in Repub. conservationem, item circa
~~rebus~~ ^{Ta} ~~rebus~~ Ecclesiasticis, id est, circa ea que sunt quidem Eccle-
si necessaria vel commoda quoad externum hominem, non
tamen propriè & pure spiritualia; neque enim ad animam per-
tingunt, sed solummodo ad Ministrorum & Membrotum Ec-
clesiae statum externum.

46.

Nimirum quatenus Ministrorum & Membra Ecclesie sunt cives
ac Membra Reipub. Penes Magistratum est, de illorum
corporilus

serporibus ac bonis disponendis , necnon , de pauperibus ,
 agrotis , exalibus , aliisque in Ecclesiā afflictis sublevandis ;
 De nuptijs , de sepulturis , deque aliis circumstantiis , quæ
 tum sacris , tum aliis honestis societatibus communes sunt ,
 (quoad ordinem politicum) ordinandis & moderandis ; De
 locis sacræ syna xi idoneis , aliisque externis adminiculis , qui-
 bus sacra Domini negotia turius , facilius , & commodius in
 Ecclesiā peragi poterint , subministrandis . Denique de omni-
 bus externis cultus divini , vel pacis Ecclesiasticæ impedimen-
 tis removendis ; deque eis qui adversus veram Ecclesiām ,
 ejusve Ministros sese extollunt , illisque molestiam concitant ,
 septimendis , judicare , statuere & sententiam ferre .

47.

Res porrò sic illustrari potest . Parilis fere ratio est Magi-
 stratus , dum versatur circa τὰ ἔξω τῆς ἐκκλησίας , & Ministe-
 riū Ecclesiastici versantis circa τὰ ἕστε τῆς πόλεως . id est ,
 circa ea quæ in Reipub. administratione ad conscientiam per-
 tinent . Aliud est Rempub. administrare ac leges politicas fer-
 re : alind verbum Dei interpretari , atque ex eo Magistrati
 officium commonistrare , putâ quomodo Rempub. administrare
 & quâ ratione Gladio uti debeat . Illud Magistrati proprium
 & peculiare est , (nec ejusmodi negotiis sese immisceret vel
 implicat Ministerium) . Istud autem in munere Ministrorum
 Ecclesiæ continetur .

48.

Nam ad id etiam utilis est Scriptura sacra , ut ostendat ,
 quæ sit optima Reipub. administratio , atque ut Magistratus
 tanquam Dei Minister , hac Cynosurâ ita dirigatur , ut inune-
 ris sui partes juxta Dei voluntatem exequatur , & ad omne opus
 bonum perfectè instructus sit . Neque tamen Ministerium pro-
 priè dicitur tractare de civilibus negotiis , sed de scandalis ,
 quæ circa ea oboriantur , vel de causis conscientiæ , quæ in
 Reipub. administratione occurunt . Ita & Magistratus non
 tam circa spiritualia , quam circa τὰ ἔξω quæ spiritualibus ad-
 jacent verari propriè dicitur .

49.

Atque in ejusmodi quidem extensis Ecclesiis negotijs, et si non omni Magistratu oportet ei facere peraque alii esseat; omnis tamen, etiam Ethnicas ei auxiliari potest ac debet. Unde est, quod ex precepto divino, pro Ethnico etiam Magistratu preces facti oportet, ut fideles suis ea vitam tranquillam & quietam degant, cum omni pietate & honestate.

1 Tim. 2. 1, 2.

Ad τὰς ἔξοιτες εἰκασίας pertinet non tantum hereticorum, aliquotusque Ecclesiæ turborum castigatio; sed & propter ille modusque politicus Synodos convocaadi qui Magistratu propriè competit. Magistratus enim ex officio tenetur, tam Synodorum, statim temporibus ex lege ordinaria coèuncium, Jura ac libertates, auctoritate & sanctione suis stabilire; tum Synodos pro re natâ, quoiescunque Ecclesiæ necessitas id postulat, indicere ac cogere. Non quod potestas vel omnis, vel ulla de rebus spiritualibus ac Ecclesiasticis deliberandi, easque definiendi, à Magistratu tanquam Ecclesiæ sub Christo capite fuerat vel promanet, sed quia in iis quæ sunt Externi hominis, Ecclesia Magistratus subfudio ac suppetiis eget.

Itaque Synodos convocat Magistratus, non quoad ea quæ Synodorum propria sunt, sed quoad ea quæ Synodis cum commitiis, aliisque conventibus civilibus publicis communia sunt: id est, non quatenus sunt Congregations in nomine Christi, de rebus spiritualibus erat staturæ, sed quatenus sunt Congregations publicæ in sua ditione, ut enim publici conventus in ditione aliqua habeantur, licentia Domini illius loci merito expeti debet. In Synodis igitur ratio habenda est ordinis tam politici quam Ecclesiastici; atque ordinis istius politici, extera tutelæ, melioris accommodationis, salvi denique accessus & recessus Gratia, intervenit consensus ac mandatum ejus, qui humani ordinis curator ac vindicis constitutus est.

Præterea, quando Ecclesia infasto & lugendo Schismate dilaceratur, cum illi qui turbas excitarunt, atque concilio D celebrando

celebrando sive heresi, sive schismate, sive tyrannide, aliquae aliquā culpā suā causam dederunt; in eo iunctum causa sua præsidium ponere soleant, ut liberi concilii examen ac secretum, tanquam ipsis formidabile declinent; quis non videt eos non posse ad jus trahi, nec alios immorigeros ad obedientiam cogi, absque Magistratus diplomate & subficio.

Objectum potestatis Ecclesiastice non est idem cum objecto potestatis politicae, sed longe diversum. Nihil enim statuit illa in hominum corpora, bona, dignitates, ac Jura civilia, sed versatur solummodo circa hominem internum seu animam; non quod corda scrutari, aut de alicanis conscientiæ judicare possit, quod solius Dei est, sed quod habeat pro objecto proprio externa illa quæ pure spiritualia, & ad animæ bonum spirituale propriè & maximè spectant quæ etiam ratiō et ratiōnēs ecclesiasticas nuncupantur.

Ea igitur, in quibus versatur potestas Ecclesiastica, sunt verbi divini prædicatio; Sacra mentorum administratio; publica ac solennis divini nominis invocatio, atque gratiarum actio, puerorum, rudiorumque Catechisatio & institutio, illorum qui ad Sacram Communionem accesserunt exploratio & probatio, disciplina Ecclesiastice exercitium, Ministrorum ordinatio, eorundemve (si instar salis infatuati fuerint) auctoratio, depositio, vel degradatio, controversiarum fidei, casuumque conscientiæ ex Dei verbo decisio ac determinatio, de ærario Ecclesiæ & collectis fidelium, necnon de ritibus Ecclesiasticis, seu de adia phoris quæ ad ordinem & decorum in Ecclesiæ servandum pertinent, secundum Christianæ charitatis & prudentie regulas generales in verbo Dei contentas, Canonica constitutio.

Circa eadem quidem potestas politica versatur, quoad ea quæ sunt externi hominis, seu quoad externam rerum divinarum dispositionem, in hac vel illâ ditione, ut dictum est; non autem quatenus sunt spiritualia ac Evangelica instituta ad ipsam.

ipsum animam & conscientiam penetrantia. Atqui objectum Potestatis Ecclesie est res pura puta, spiritualis, & in quantum spiritualis est: nam & ea jurisdictione Ecclesiastica, quae in foro exteriori exercetur, queque censuras publicas irrogat, usu sacrae Coenæ interdicit, à consortio Ecclesie excludit, propriè respicit hominem interiorum seu animam, ejusque resipientiam ad salutem.

56.

Certè fideles & pii Ministri, etiamsi impunè & cum bona venia Magistratus (prout prælatorum seculo mos invaluerat) possent, nollent tamen potestatem vitæ ac necis usurpare, vel de hominum dignitatibus, bonis, hereditatibus, herciscundâ familiâ, aliisve negotiis civilibus, Judicare aut sententiam ferre; cum hæc à manere suo aliena esse probè non sint. Atqui ut causarum civilium diiudicationi sese iminiscere non debent; ita si in suo officio desides & socordes fuerint, non minus in eo culpabiles erunt.

57.

Ad objectum potestatis Ecclesiasticæ pertinet etiam Synodorum convocatio, quatenus sunt conventus spirituales, Ecclesie proprii, ac in Spiritu Sancto congregati: Sic enim Ecclesiæ um Rectores, juxta exemplum Apostolorum & Presbyterorum, *Ad. 15.* in manifesto Ecclesie periculo Jure suo coeundi & unâ conveniendi uti debent, quod laborantibus ac perclitantibus Ecclesiæ spiritualiter subveniatur.

58.

Tertiò distinguuntur Munia illa respectu forme, idque trifariam: Nam primò potestas politica, quamvis respectu Dei, Ministerialis sit, respectu tamen subditorum est *Imperatoria*. Potestas Ecclesiastica auctoritate quidem instructa est, verum enīmvero illa auctoritas Paternæ quam Regali similior est: quin etiam *Imperatoria* est, seu pure Ministerialis; tantum abet, ut Ministris Ecclesie in Gregem dominari liceat.

59.

Imperatores, Reges, aliique Magistratus supremi, patres quidem Patriæ constituti sunt; sed sunt insuper populum ac subditorum Domini; non quod illis pro libitu vel arbitriu-

tratu imperare concessum sit (sunt enim Dei Ministri libiditum bono ac utilitati) penes illos tamen est verè & propriè xup̄is̄, dominari, principatum obtinere, imperio agere. Ministeriorum ac ancillarum Ecclesiæ est quidem ~~πιστοποίησις~~, ~~περιφέρεια~~, ~~κατοπέση~~, ~~κατάστη~~, ~~οἰκογονία~~; nequaquam vero ~~τελεταρτεῖσι~~, vel ~~κυριεύεισι~~. Adeoque hoc interest inter Magistratum politicum & Ministerium Ecclesiasticum, respectu hominum qui utriusque procurations commissi sunt, quod illius sors sit ~~πιστοποίησις~~ illius ~~πανορμός~~.

60.

Uiam autem habemus Dominum qui animas nostras gubernat; neque enim hominitus, sed soli Deo competit jus & auctoritas in conscientias. Constituit vero Dominus reconemos suos supra familiam suam, ut juxta ipsius manuam tentuimus cuique detruncum, ac ipsius mysteria fideliter dispensent; iisque tralidit claves, seu potestatem intromitteri in dominum, vel ex domo eiciendi, quos ipse vel intromitti vult, vel euici. Matib. 16. 19. & 18. 18. Lyc. 12. 43. 1 Cor. 4. 1. Tit. 1. 7c

61.

Deinde potestas civilis cogendæ potestate, seu imperio ac dominio instruta est. At penes Ministerium non est immorigeros cogere: si qua vero sit circa res Ecclesiasticas coactio, ea aliunde accedit, nempe à Magistratus ope & suis iudicio; nam à patre à potestatis Ecclesiast ex prorsus aliena est. Proinde si abstensus vel Excommunicatus qui sp̄ia n. reperiatur, qui sit tam ferreæ cervicis, tamque perficitæ frontis, ut omnem semel pudorem absterget & deponat, atque censuras illas sulque deque habeat, contemnat, rideat, ac forsitan tentet se se proterve aut per superbiam ingerere & obtrudere, vel etiam Sataniçā malitia repletus, audies magis magisque contradicat & blasphemet; nihil istic habet Ministerium Ecclesiasticum quod ultra agat per modum jurisdictionis; habet autem in promptu Magistratus jurisdictionem cogendem ac vi. n. externam, quā consumax Revellio & infra la superbia externè coercetur.

62.

W^r Johⁿ (27) A B C E S T G
61.

Postremo potestas Magistratus politice tantum & civiliter agit, p:o ratione Sceptri vel Gladii, leges civiles fecit & munit, interdum etiam mutat vel abrogat, poenas civiles infert, præmia civilia confert, bella gerit, hostes vi repellit, & id genus alia brachio seculari operatur. Potestas vero Ecclesiastica agit spiritualiter, & non nisi in nomine Domini nostri Iesu Christi, ac auctoritate ab eo solo demandata, nec sine Dei invocatione; nec denique aliis quam spiritualibus armis utitur...

63.

Idem igitur peccatum in eodem homine aliter à potestate politica, aliter à potestate Ecclesiastica; a: illâ scilicet sub formalitate criminis, poena corporali vel pecuniarâ; a: istâ sub formalitate scandali, censura spirituali, puniri nollet: quemadmodum etiam de eadem questione politica aliter deliberat & tractat Magistratus in senatu & dicasterio, aliter Minister Ecclesia in Presbyterio: ille quatenus ad Reip. administrationem, hic quatenus ad conscientiam pertinet: Nam & circa civilia spiritualiter versatur Ministerium Ecclesiasticum, quatenus Magistratum ex Dei verbo docet & monet quid optimum deoque acceptum sit; vel quatenus ~~magistratus~~, iusta Iustitia, iusta bella & iustissimodis alia ex sacra Scripturâ redarguit, ira neque Dei a Iversis omnem hominum iustitiam revelandam comminatur: Sic & politice circa spiritualia versati dicitur Magistratus.

64.

Ergo omnes Magistratus Politici actiones, etiam quando versatur circa Ecclesiastica, sunt suâ naturâ & formâ terribiles: Iudicatas, blasphematos, Sacrilegos, Hereticos, sacro uim temeratores extermine punit, atque pro ratione mensurâque diuini; morti, exilio, multe facilitatim, vel via crucis adjudicat; Causas Ecclesiasticos civili sanctiose munit & fulcit; Ecclesias hospitium in suâ ditione præbet; protervos ac indomitos Ecclesie turbatores cohibet, vel loco expellit.

D. 3.

65.

65.

De Ministris item ac Scholis alendis curat, ac servorum Dei necessitatibus humanis suppetias fert; Synodos quando eis opus est pro imperio cogit, atque dissentientes invitatosque citat, evocat, ad ius trahit; quod nisi Magistratus ope & praesidio fieri nequit, ut jam dictum est. Synodes etiam securas ac turas reddit, eisque (si ita visum fuerit) vel per se, vel per delegatum in ordine politico praesidet. In quibus omnibus potestas Magistratus ut circa spiritualia occupata, nequaque tamen spiritualis sed civilis est.

66.

Quarto differunt fine. Potestatis politicæ finis immediatus & proximus est, ut Reip. bono, sive pacis tempore, juxta regulas prudentiae togatae, sive belli tempore, juxta regulas prudentiae militaris, consulatur & prospiciatur, adeoque subditorum salus temporalis procuretur, atque pax externa & libertas civilis conserventur, vel amissæ postliminio restituantur.

67.

Finis autem illius summus & ultimus est Gloria Dei Creatoris, nempe ut refreshatis vel punitis à potestate superna, qui, quod malum est, faciunt; laudem vero ab ea obtinentibus, qui, quod bonum est, faciunt, eò magis impietatem & injustitiam fugiant subditi; atque virtus, justitia, ipsaque lex divina moralis (quoad externa illa utriusque tabulariæ officia, ad quæ omnes Adami posteri obligantur) vigeat & efflorescat.

68.

Quod autem Magistratus Christianus promovendo Evangelio, Regnoque Iesu Christi se totum impendar, omnesque auctoritatis suæ nervos & vires istuc dirigat ac intendat; id non est ex natura ipsius officii seu muneris, quod illi cum Magistratu infideli commune est; sed ex communis seu Christianæ vocationis in particularem ipsius vocationem influxu.

69.

69.

Unumquodque enim Ecclesie Christi membrum (ac proinde etiam Magistratus fidelis & pius) particularem suam vocationem , facultatem , potentiam & dignitatem unicè in hunc scopum referre ac derigere debet , ut regnum Iesu Christi propagetur & promoveatur , veraque Religio foveatur & vindicetur . Itaque Evangelii , omoiumque institutorum Evangelicorum promotio est , quidem finis Pii Magistratus simpli- citer ; vel (si mavis) non est finis ipsius munieris , sed ejus qui munus illud pie exequitur .

A non ad
Magistrum

70.

Potestatis vero Ecclesiastice finis , & quidem tam ipsius Ministerii quam Pii Ministri , est , ut regnum illud Christi promoveatur ; ut Domini Semita coniplanetur ; ut sacra iphus mysteria intemerata serventur ; ut offendicula ex Ecclesia auferantur , ne modicum fermentum totam massim corruat , neve morbida pectus totum inficiat gregem ; ut fideles in omnibus se gerant ut convenient Evangelio Christi ; ut errantes Chrissi oves convertantur & ad ovile redi- cantur .

71.

Cumque potestas hæc à Domino data sit , non ad destruc- tionem sed ad ædificationem ; idcirco ad hunc scopum refer- tur etiam Excomunicatio , quæ est censurarum Ecclesiasti- carum maxima & summa nempe , ut peccantis fratri anima Christo lucrificiat ; atque ut metu perculsus & pudore suffitidis contumax peccator per Dei gratiam humilietur , & ex dia- toli laqueo , veluti trito ex igne , eripiatur , ac ad salutem resipiscat ; faltein ejusmodi centuræ insignitos reliqui aversen- tar , ne animarum contagio latius serpat .

72.

Quinto distinguuntur effectu . Potestatis politicæ effec- tus est vel proprius , vel per modum redundantia . Effectus proprius est salus Reipub. temporalis , seu tranquillitas ex- ternæ , libertatis civilis , omniumque , quæ civili hominum societati necessaria sunt , fruitio . Effectus per modum Re- dundantia est bona Ecclesie , puta , in quantum iustitiae ac bonarum .

bonarum legum executione, Represæ nonnullæ quæ Evangelii cursus sapientiæ intertrahant & impediunt, vitantur, vel è medio tolluntur.

73.

Nam quod fidelius officium suum exequitur Magistratus, sceleratos poenit afficiendo, probos however ac in honore habendo, ea quæ Religioni externè obstant auferendo, Ecclesiæque subversores ac turbones plectendo vel propulsando; eò magis fides orthodoxa & pietas colluntur ac in pretio habentur, scelera odio habentur & metuantur, omnes denique subditi intra legis divinæ repagula (quantum quidem ad externam hominem spectat) continentur. Unde & ex consequenti evenit, Dei beneficio, quod eò paucioribus scandalis Ecclesia inquietur, eoque majorem fortiaatur libertatem ac pacem.

74.

Atqui potestatis Ecclesiastice, sive clavium regni Cœlorum effectus proprius est ~~potestatis~~ spiritualis: actus namque ligandi vel solvendi, retinendi vel remittendi peccata, ad ipsam animam ac conscientiam pertingit; quod de actu potestatis politica dici nequit. Atque sicut iusta Excommunication est irrita, sic censura Ecclesiastica quæ à Christi administris ac economiis, juxta ipsum voluntatem infligitur, in cœlis rata habetur, Matth. 18. 18. ideoque perinde ut ab ipso Christo irrogata astunari & agnosci debet.

75.

Sexto, Respectu subjecti etiam discriminantur. Potestas politica, quandoque uni, quandoque pluribus, quandoque juris electionis, quandoque jure successionis, meritò demandatur. Potestas autem Ecclesiastica nemini sive novo Testamento iuste successionis competit, sed à Deo & Ecclesiâ vocatum esse oportet qui eā potitur: Nec uni aliqui, sive pastori sive seniori, nedum Pseudoepiscopo, sed ~~in ecclesiâ~~, id est Presbyterorum confessui a Christo data est. Potestatem quidem quam vocant ordinis singulis Ministeris competere, ab ilisque ~~ad~~ ^{ad} ~~in~~ ⁱⁿ ~~ex~~ exerceri, quis potis

potis et ignorante. Et vero potestas que juris ultimum valde con-
citur, non nisi, sed *minus*, id est, confessus demandatur.
Proinde censura Ecclesiastica non nisi *videt et non interrogari debet.* 3 Cor. 2. 6. Tertio ad Thessalonici capitulo

Secundum etiam differentia eorum in respectu corporis: **La** sunt, **rebus** autem **materialibus** **76.** **concretae** **et** **concretae** **et** **concretae**

Septimo, differunt quads correlatum, potestatis politice omnem animam seu omnes cives enimcunque status & conditionis subjici mandavit Dominus : quid enim nobis cum Pontificiis, qui clericos (quos vocant) seu Ministros Ecclesiasticos a Jugo Magistratus politici luctuantes esse volunt? Potestas Ecclesiastica ad nullos alios cives se extendit, nisi ad eos qui fratres seu Ecclesie membra nominantur.

Ostavò, restati & alla differentia quoad distinctio summa ab
77. postea in collatione inter se invicem.

Ostatò, restat & alia differentia quoad distinctum ac divisum auctoritatis exercitium: Ucrālibet enim potestate ab officio cessante vel pœnam remittente, id alterius potestatis exercitio præjudicu[m] non parit, certè parere non debet. Nimirum si Magistratus claret officium suum sacre, vel facinorosos illos, qui statibus in Ecclesia accesserit volunt, prius secularis astiere negligat; Nihilominus Disciplina Ecclesiastica frano ejusmodi homines cohobere est penes eos expulsare; Ecclesia, etiamque vi materis eos cohobere tenentur. Et vicissim pœna, quæ necent vel noxam corporis, vel dignitatum bonorumve amissionem inferant, a Magistratu[m] merito infliguntur, infligique debent, non obstante illis qui scelus perpetrat resipiscētia, vel cum Ecclesia reconciliacione.

78. Itaque altero Gladio in vaginam recondito, alterum evaginare liberum, sape etiam necesse est. Nentia potestas ejicere vel recipere tenetur quem altera ejicit vel recipit. Cuius rei ratio inde hinc quod Ministerium Ecclesiasticum

Nicum in lapsorum resipiscientiam & iustificationem ad salutem potissimum respicit; quare & omnia genos sceleratos penitentiam agentes amplectitur, & in suum Ecclesie recipit. Diversum plane scopum sibi proponit Magistratus; nam & resipiscentes facinorosi ab illo plectuntur, tum ut iustitiae & legibus satisfiat, tum ad terrorem aliis incutiendum. Hinc est quod *absolutio a censurâ Ecclesiastica nequaquam delinquenter liberet a Judicio civili & Gladio externo.*

79.

Cum igitur utriusque muneris tot tantèque sint differentia, cumque munus Ministrorum ac seniorum Ecclesie haud quaquam in munere Magistratus continetur; nec vice versa illud in illo comprehendatur, tam peccarent Magistratus, potestatem Ecclesiasticam usurpando, sacra Ministrando, Ministros ordinando, vel disciplinam Ecclesiasticam exercendo, quam Ministri in Magistratus fines irruendo, in ejusque vocationem fese ingerendo.

80.

Necque vero magis permiscentur, aut minus distinguuntur illæ potestates, ubi Magistratus est Christianus, quam ubi est infidelis. Sicut enim in Patre fideli & Patre infideli, jura Paterna; sic in Magistratu Christiano, & Magistratu infideli jura Magistratus eadem sunt: Ita ut Magistratui ad fidem Christianam conversio, nihil novi juris, nullum politicæ potestatis incrementum accedat, ut ut verâ fide ac pietate imbutus, tum demum maximè idoneus lubensque efficiatur ad officium suum obeundum.

18.

Magistratus itaque Christianus verbi vel Sacramentorum Ministerium, elaviumque regni Cœlorum Administrationem adoriri vel usurpare, & Ecclesie gubernacula invadere, adeoque utriusque Gladii, spiritualis & corporalis jus sibi vendicare, Jure divino & lege Christi Ecclesiasticum à

régimine Politico tam evidenti discrimini separante & distinguente) prohibetur. Si vero Magistratus culpam (quod ab sit) tantum sibi arrogare, ac simbris suas usque adeo dilatare audeat; mox cogere Ecclesiā Jure queritari & exclamare, mutatum iam esse Papam, manere autem patatum.

83.

Magistratu Christiano, insuper, nefas est discipline Ecclesiastice praxi & executioni (sive ea sit quae Ecclesie particulari competit, sive ad Classem Synodus res devolvatur) obniti, eamve impeditre. Quidam autem discipline Ecclesiastica Magistratus, sive prohibitionibus ac legibus inquis, sive exemplo suo malo, alios ad eam contempnendam ac proculcandam incitando atque extimulando.

83.

Sane Magistratus Christianus, si quando grave scandolum Ecclesie præbuerit, cum & ipse sit Ecclesie Membrum, potestati clavum sese subjicere neutquam deditari debet. Nec id mirum. Nam quemadmodum ipsum Magistrorum Ecclesie manus nequam subordinatur et subjicitur potestati politica, sed persona Ministerii, qua civis est ei subjiciunt; ita ipsa potestas politica, seu Magistratus, qua Magistratus potestati Ecclesiastica non subjicitur; atamen homo ille qui est Magistratus, quatenus est Ecclesie Membrum, censure morum Ecclesiastica, juxta Theodosii Imperatoris exemplum, subesse debet, nisi disciplinam Ecclesiasticam aspernari ac desplicari, carnisque typo inlatere velit.

84.

Si quis regerat, regimini quidem Ecclesiastico minime resistendum esse a Magistratu; ejusdem tamen abusus a Magistratu corrigendos ac tollendos esse. Responso in promptu est; peccatum quidem & turbulentissimus tempore.

E 2.

ribus,

Hoc, seu in collapsu ac perturbato rerum statu, quando
ordo divinitus in Ecclesia institutus in tyrannidem rapitur, ad
veram Religionem concilicandam, ejusque professores appri-
mendos, & iuris, iuris, pila & fidelibus Magistratibus varia
qua ordinariè licita non sunt, aggredi & prætulare concessum
esse, quo extraordinariis malis extraordinaria remedia adhibe-
antur. Ita & Magistratui potestate suâ ad tyrannide in abuten-
ti omniaque devastanti, modis ac mediis quibusdam extraor-
dinariis (ut ordinariè non probandis) obniti licet.

85.

Ordinariè tamen, & ex Jure communī, in Ecclesiis
constitutis, si quis ad Magistratum configiat ac apud eum con-
queratur, disciplina Ecclesiasticę abutit injuriam sibi factam
esse; vel si ipsi Magistratuī displiceat vel iniqua videatur sen-
tentia aliqua, sive de disciplinā, sive de fide à pastoribus ac
senioribus Ecclesie lata; non ideo causas illas Ecclesiasticas ad
civile tribunal trahere, vel papatum quendam politicum in-
troducere fas est.

86.

Quid igitur? an ordinariè in Ecclesia quidvis licebit Mi-
nistris ac senioribus? vel anne in Ecclesiis constitutis, Ant-
ristites in lege gloriantes prævaricatione suā Deum dede-
rabunt? absit. Primum enim, si quid in Magistratum lege-
ve politicas deliquerint, sive causarum civilium dijudicationi
se se immiscendo, sive pacem ordinemque Reipub. aliter tur-
bando, iudicis civilibus obnoxii sunt, ac penes Magistratum
est illos coercere & plectere.

87.

Deinde malis Ecclesiasticis remedia Ecclesiastica desti-
nata atque aptata esse prius ostensum est. Est enim Eccle-
sia non minus quam Respublica per Dei Gratiam sibi suffi-
ciens in ordine ad suum finem: & sicut in Répub. sic in
Ecclesia, inferiorum Judiciorum ac conventuum aberratio,
malave

malâ Administratio, à superioribus Judicis ac convechtibus corrigenda est, adeoque ab illis qui sunt ejusdem ordinis; ne ordo ordini, vel regimen regimini permisceatur. Quid amabò hic regerent potellatis Ecclesiasticæ adversarij, quod non pariter in Judicia politica & Reipub. Admipist, atque congerere ac transferre parati fuerint illi qui Magistratus Jugum non admittunt? cum Reipub. etiam non minus quam Ecclesiam male administrari squalulc contingat.

88.

Si quis adhuc obstrepat, nullum faltem commonstrari hîc remedium, quod Synodi Nationalis iniquitati vel errori adhiberi possit; Næ ille in eundem impingit lapidem, cum non æqua lance hanc rem perpendat: nam & istud pariter in Regni Comitia, vel Reipub. Senatum summum recidete ac retorqueri posset. Judicium enim supremâ senatus Politici, nihilo magis infallibile esse; quinetiam in rebus fidei ac disciplina Ecclesiasticæ, ad lapsum proclivius (utpote studiis sacris minus assuetum) quam Judicium Synodi Nationalis, quis non videt? Quæ igitur Pharmaca, quæ resuaria malagmata summi Magistratus vel senatus lapsibus medendis ac sanandis idonea habebuntur? Paria plane, immo ulteriora ac efficaciora medicamenta, quibus sanentur Synodi Nationalis errores haberi poterint.

89.

Non deest sane *pappanædor* ac opobalsamnum in Gilba: nam eti merito explosum fit dogma pontificium de infallibilitate conciliorum; non frustra tamen Christus cœui servorum suorum dñs in nomine suo coœuntium se adfuturum pollicitus est. Tali certè cœtui adesse solet, speciali Spiritus sui subsidio ac adjutorio, ad sustentandum caudentes, vel ad erigendum lapsos. Unde est quod non ita raro priorum Synodorum lapsus à posterioribus ultro redulantur ac emendentur; interdum etiam uarius ejusdemque Synodi aservi ipsæ operis decessus apparet.

E 3

90.

X Adhuc , longius ulteriusque porrigitur subordinationis Ecclesiasticæ quam politicæ linea ; nam , Synodum Nationalem Synodo cœcumenicæ , eo quo distinctum est modo , subordinari ac subjici oportet ; Cum tamen nulla agnoscantur Comitia cœcumenica quibus subjiciatur supremus in hac vel illâ Natione Senatus politicus . Denique nequæ proximiioribus remedijs prorsus destituitur Ecclesiæ ; sive concilium cœcumenicum habens poslit , sive non .

autem
u Magistratui enim offeso ac inquirenti vel interrogantî Synodus ipsa Nationalis sententia suæ fundamenta , factique sui rationes , & quidem cum summâ , ut par est , reverentiâ , explicare debet . Quod si Magistratus nihilominus dissentiat , aut rationibus in contrariam patrem (si ita ei visum fuerit) allatis , illos à sententiâ flectere nequeat ; postulare tamen & procurare potest , ut in aliâ Synodo Nationali res resumatur & recognoscatur ; siveque Judicio Ecclesiastico perpensis utriusque partis rationibus legitimè determinetur .

Aequi ut Magistratus postulati multum quidem dandum est ; ita duplēm hic adhiberi oportet cautelam . Primo enim non obstante futurâ revisione , priorem Synodi sententiam , sive circa disciplinæ Ecclesiasticæ Administrationem , sive contra hæresin aliquam latam , executioni confessim mandari necesse est ; ne cunctando & moras negento . Ecclesiæ malum altiores radices agat , ac Gangrena latius serpat , neve Ministrorum conscientiis vis fiat , si signa gratiæ divinæ canibus & porcis , impuris scilicet hominibus in cœno impietatis voluntantibus impertiri cogantur ; denique ne talibus interspirationibus ac intervallis versuti homines sic abutantur , ut disciplina Ecclesiastica penitus .

pénitus flaccescat; atque Synodorum etiam decreta habeantur quasi aranearum tela, quas nemo petrumpere metuit.

Deinde concedi potest ut ulteriori examini res subjiciatur; eā tamen lege, ut cum ad superioris sententiaz revisionem venitur, infirmiorum quidem, qui dociles tametsi subdubitantes inveniuntur, ratio habeatur; improbis vero exploratoribus qui libertatem nostram quam in Christo habemus opprimere, atque in servitutem nos adigere unicè annituntur, ne ad momentum quidem subjiciendo cedamus. Quid enim aliud illi querunt ac præstolantur, quam ut sub revisionis vel recognitionis prætextu, remoras & compedes subinde injiciant; ac structis insidiis, Ecclesiæ libertatem prodant, & clam subvertant, atque cum tempore, aperto marte validius in eam irruant; vel faltem Ministros Christi cogant Penelopes telam texere, quam nunquam absolvere poterunt?

Porro Magistratus Christianus tum demum officio funsus est circa Disciplinam Ecclesiasticam, quando illi non modò nihil detrahit, nullumve obicem ponit; sed etiam insigne adjumentum impendit, juxta prophetiam, *Isai. 49. 23.* *Et erunt Reges nutritii tui, & Reginæ eorum nutritrices tuae.*

Princeps enim ac Magistratus Christum exoscilantes, eique nomina sua sincerè dantes, non tantum ut homines Christo serviunt; sed & munere suo ad Gloriam Christi & Ecclesiæ bonum utuntur; veram fidem ac pietatem defendunt, propugnant & propagari curant; Ecclesiæ daat hospitium,

Hospitiū , necessariaque ad ministrant ; injuriās ei illatas depellunt , falsaque Religionem Coērent , Jura denique & libertatēs Ecclesiæ fovent , fulciunt , vindicant , tantum abest ut Jura illa mutent , minuant vel restringant ; sic enim deterior eātenus foret Ecclesiæ conditio , eīusque libertas magis accisa sub Christiano Magistratu , quām sub infideli seu Ethnico .

96.

Quare cum nutritii illi , fautores ac defensores nihil possint adversus veritatem , sed pro veritate , nec quicquam Juris contra Evangelium , sed pro Evangelio nacti sint ; illorumque potestas , respectu Ecclesiæ eūus curam gerunt , non sit *privativa* vel *destrudiva* , sed *cumulativa* & *auxiliaria* ; exinde satis liquet , eos disciplinam Ecclesiasticam fovere ac sanctione suā stabilire debere . Minimè id quidem fide implicitā , vel circā obedientiā : nemini enim fideli , nedum Magistratui Judicium Christianæ prudenter ac discretionis de iis quæ ab Ecclesiā decernuntur vel statuantur Reformati denegant .

97.

Igitur sicut unicuique Ecclesiæ membro , prout cū jusque interest , sic & Magistratui de ejusmodi rebus competit Judicium tum apprehensivum tum discretivum : Et si enim Magistratus nequaquam ad id à Deo fit constitutus & praefectus , ut sit iudex rerum & causarum spiritualium de quibus in Ecclesiā lis movetur : est tamen proculdubio iudex , politici sui actus circa spiritualia , de iis scilicet in suā ditione querendis , approbadis , vel tolerandis . Atque si in hoc negotio secundum id quod sapit cato , non autem secundum sacra Scriptura amissum , ac sapientiam quæ saperne est , judicet atque statuat , de eo coram supernō tribunali rationem reddiurus est .

98.

98.

Ut ut sit, disciplina Ecclesiastica, prout à Christo instituta est, sive sanctione civili stabilita ac ratificata fuerit, sive non, in cœtu fidelium (quandiu eis in cœtus sacros coire liberum vel tutum est) retineri ac exerceri debet. Sanctionis enim civilis carentia est Ecclesiæ instar lucri cessantiæ, non autem instar damni emergentis: utique, sicut nihil superaddit, ita nihil detrahit.

99.

Si porro contingat (avertat autem Deus) Magistratum eousque auctoritate suâ abiti, ut severè prohibeat quod Christus instituit; cordati tamen & fidi Christi servi, extrema quævis potius subienda esse, quam ut pareatur; deoq[ue] magis quam hominibus obediendum esse apud se statuent; adeoque officii sui partes omnes obire non cessabunt; parati interim omni interroganti, præfertim verò Magistratui (ut supra dictum est) rationem suæ praxeos reddere,

100.

Hæc non eo animo proponuntur ut munia ista inter se committantur, aut quasi ad dimicandum sese accingentes adversis frontibus opponiantur: quo nihil tum Ecclesiæ tum Reipub. perniciosius, nihil iis, qui sincero & Sancto pro domo Dei zelo accensi sunt, execrabilius, (neque enim ita didicerunt Christum:) sed ante omnia ut Regi Regum & Domino dominantium Iesu Christo unico Ecclesiæ Monarchæ sua gloria & prerogativa regalis (de quâ etiam ipse in mundo accusatus, proque ejusdem Confessione, ac præclaræ coram Pontio Pilato professione, ad mortem injustè condemnatus fuit) in solidum afferatur & vindicetur.

F.

101.

Denique & hoc collimat dissertatio ista, ut tam censor Ecclesiastice, quam Gladii civilis potestate vigente; carnalium hominum qui vel nullam esse, vel nimis laxam disciplinam Ecclesiasticam cupiunt, licentia frænetur; adeoque minus peccetur, magisque Evangelicè vivatur. Propterea hic etiam scopus ob oculos habetur; ut confossis utrinque erroribus tam illorum, qui sub specioso praetextu afferendi & vindicandi Jura Magistratus, vel nullam vel nimis debilem potestatem Ecclesiæ relinquunt; quam aliorum, qui sub putativa cujusdam Christianæ libertatis velo, Magistratus Jugum aversantur; utraque potestas privilegiis suis fruatur. Adhac, ut utraque suis cancellis & limitibus circumscripta; necnon alterâ ope alterius fortius sufficiat & statim in natâ, sancta inter eas alatur concordia, atque sese mutuo amicè complectantur.

Postremò, cum non defint quidam malè feriati homines qui non cessant pervertere vias Domini rectas, ac disciplinæ Ecclesiastice (ubi jam introducitur, quinetiam ubi pridem stabilita fuit, & etiamnum fœliciter obtinet) Jugum excutere omni operâ conantur, pessimis illorum consiliis obviā iri oportuit. Quæ quidem cum ita sint, cum bona veriā ac pace Ecclesiarum illarum orthodoxarum, apud quas nondum in usu est Excommunicationis disciplina, hæc dicta sunt: neque enim facile ullum eis offendiculum hinc nasci potest: quinetiam nisi fallat conjectura, non poterint non sibi gratificari de istius disciplinæ vindictis.

Necque enim illæ Ecclesiæ inficiantur, sed agnoscunt & docent disciplinam Excommunicationis verbo Dei maximè.

maxime consentaneam esse , adeoque revocari ac in usu esse debere . Quod & antehac obseruavit & monuit vir doctissimus Zacharias Ursinus in declaracione sua de Excommunicatione sententiae , principi Frederico tertio Elektor Palatino exhibita , cui titulus est , *Judicium de disciplina Ecclesiastica & Excommunicatione.*

Ita enim ille . In aliis (Ecclesiis) ubi aut nulla est Excommunicatione in usu , aut non legiimè Administratur ; ac nihilominus absque omni controversia in Confesso est ac palam docetur eam meritum in Ecclesia vigere debet . Et infra . Ne etiam celsitudo tua se suasque Ecclesias ab aliis omnibus Ecclesiis , tam ab iis qua nullam habent Excommunicationem , quam ab iis qua habent , novam hac opinione sejungat : siquidem universa & singula una ore consententur , semperque confessi sunt meritum illam in uso esse debere .

Eodem ferè recidit quod asserit vir summus Philippus Melanchthon in locis Theolog . Cap . de Magistratibus civilibus . Supra (inquit) monitis ordinem politicum discernendum esse à confusionib[us] que aliunde admissentur , partim à diabolo , partim ab hominum malitia , partim à communis infirmitate hominum ; ut sit in aliis vita generibus ac gubernationibus à Deo ordinatis ; nemo dubitas Ecclesiasticam gubernationem à Deo institutam esse , ut quamcum accedit confusionum aliunde ? Ubi de gubernatione Ecclesiastica , a munere Magistratus Jure diviso distincta ac discretâ , tanquam de re non controversial loquitur .

Nec defuerunt florentiorum Theologorum Tigurinorum & Bernensium vota pro disciplinâ Excommunicationis revocandâ & instaurandâ. Ita Bullingerus in 1 Cor. 5. Et hactenus (inquit) de castigatione scelerum Ecclesiasticâ. Hic tamen diligenter admonitos volo fratres, vigilent, & omni diligentia current, ut salutare hoc pharmacum, & caru Sanctorum Pontificis avaritiâ eliminatum reducatur, hoc est, ut scelera offenditiae pleellantur. Hic enim unicuius est Excommunicationis finis, ut mores excolantur, & floreat sancti, prophani verò coercentur, ne mali porrò impudicitia ac impietate grassentur. Nostrum est ista, O fratres, summa cum diligentia curare. Videmus enī & Paulum cessantes, hoc loco, incitare.

Annoit Arctius Problem. Theol. Loc. 33. Magistratus Jugum non admittunt, timent honestibus, licentiam amant, vulgus quoque & plebs dissolutior, major pars corruptissima est &c. Interea non desperandum esse libenter factio; Habit posterior etas tractabiliores forte animas, minoria peccata quam nostra habent secula. Astipulamente quoque ecce Lavaterum Hom. 51. in Nehem. Quia Peccati Romani Excommunicatione ad stabilendam suam tyrannidem absit sunt, factum est ut nulla ferè justa disciplina amplius in Ecclesiâ institui possit: Nisi autem flagitiosi coercentur, omnia ruant in pejus necesse est. Videatur præterea D. Fabricii in Psal. 149 6,7,8,9. de spiritualibus castigationibus sententia; ex illo textu cum Matth. 16: 19. & 18: 18. Joh. 20: 23. collato deprompta.

Eundem aliis ejusmodi Ecclesiarum doctis & piis Theologis

logis fuisse & esse animum vix & ne vix quidem in dubium vocari potest: & quidem iudicio esse poterit ipsa Confessio Fidei Ecclesiarum Helveticarum, Cap. 18. Atqui debet interim justa esse inter Ministros disciplina. Inquicendum enim diligenter, in doctrinam & vitam Ministrorum, in Synodis. Corripiendi sunt peccantes a senioribus, & in viam reducendi, si sint sanabiles, aut deponendi & veluti lupi abigendi sunt per veros Pastores a grege dominico, si sint incurabiles. Hunc morem censuræ Synodiz, deponendi scilicet ab officio Ministros propter grave aliquod scandalum in Ecclesiis ditionis Tigurinæ vigere, testis est Lavaterus in libello de riribus & institutis Ecclesie Tigurinae. Cap. 23. Ea certè non potuit esse ill's mens, in delinquentes solum Ministros, non itidem in putida Ecclesia. Membra disciplinam Ecclesiasticam exerceri debere.

109.

Quid quod Confessio Helvetica, loco jam citato, Donatistarum & Anabaptistarum (qui lolio eradicando ex agro dominico usque adeo intensi sunt, ut à periculo evellendi etiam triticum non caveant) inordinatum zeluni ita perstringit, ut simul etiam disciplinam Ecclesiasticam à potestate politica distinctam non obscurè commendet. Cumque omnino, inquit, oporteat esse in Ecclesia disciplinam, & apud veteres quondam usitata fuerit Excommunicatio, fuerintque judicia Ecclesiastica in Populo Dei, in quibus per viros prudentes & pios exercebatur hæc disciplina, Ministrorum quoque fuerit ad edificationem, disciplinam moderari hanc, pro conditione temporum, status publici, ac necessitate; ubi semper tenenda est regula, omnia peri debere ad edificationem, decenter, honestè, sine tyrannide & seditione: Apostolus etiam testatur. 2 Cor. 13. sibi à Deo traditam esse in Ecclesia potestatem ad edificationem, & non ad destructionem.

110

210.

Quod superest, orandus est Deo assiduis & ardenter
precib[us], tum ut universis ac singulis Magistratibus in-
dat zelum studiorumque, disciplinam Ecclesiasticam, una
cum reliquo Christi institutis, fovendi, tuendi ac muriendi;
urensque suas palponit quorumlibet illos in Ecclesi-
am concientiam sollicitationibus ostendendi: tum ut omnes
ubique Ecclesiarum prefecti & Rechotes, Spiritus sui San-
cti viribus instructi & adjuti, hanc etiam materis sui par-
tem fedulo & fideliter exequantur, ut deceat filios Chris-
ti seruos, qui Dominu[m] suo magis quam hominibus pla-
cere student.

211.

Menendi denique & rogandi sunt per Dominum no-
strum Iesum Christum quotquot a disciplina Ecclesiastica
alieniores vel adversus eam iniquiores sint ne diuinus carnis
præjudicium fascinari, humanis hac in re affectibus indulge-
ant, corruptaque sua ratione disciplinam Spiritualem mes-
tentur; sed ut prob[em] sibi in animum revocent & inducent,
 quanto preferat ut carnis cupiditates, quasi frimo injecto-
pomentur, nominisque virtutis deditorum resipicentia e-
mendario & iunctuatio ad salutem queratur, quam ut pec-
cantes ingenio suu relinquantur, ac cupiditatis iis im-
punit obsequi, si quisque exemplo suo malo in ruinam præ-
cipites secum trahere permittantur. Cumque vel claves
disciplinae rubiginem nullam, vel mores Christianorum ru-
biginem nullam contrahere oporteat; quid hic eligendum,
quid caverendum sit, penes prudentes ac pios quibus talus Ec-
clie maxime cordi est, iudicium esto.

F I N I S.

